

Анотація. В статті досліджено сучасне становище готельно-ресторанної індустрії в країні, розглянуті стратегічні напрями її розвитку в майбутньому. Проведений аналіз основних тенденцій розвитку готельно-ресторанної галузі в Україні. Визначені перспективи розвитку та напрями для підвищення ефективності функціонування підприємств готельного господарства.

Ключові слова: готельно-ресторанна індустрія, готельний бізнес, туризм, стратегія розвитку

Summary. In the article the current state of the hotel and restaurant industry in the country, considered strategic directions of its development in the future. The analysis of major trends of hotel and restaurant industry in Ukraine. The prospects of development and areas for improvement of the enterprises hospitality industry.

Keywords: hotel and restaurant industry, hospitality, tourism, development strategy.

Бібліографічний список використаної літератури

1. Готелі та інші місця для короткотермінового проживання. 2014. Статистичний бюлетень - К. : Державний комітет статистики України, 2014 // [Електронний ресурс] : - Електрон. текстові дані (152 Мв). - К. : Держкомстат України. - 2015. <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Грабовенська С.П. Економічний аналіз готельного господарства та динаміка туристичних потоків в Україні [Текст] / С.П. Грабовенська / Науковий вісник Національного лісотехнічного ун-ту. - 2012. – Вип. 22.1. - С.214-221].
3. Статистичний бюлетень «Мережа підприємств роздрібної торгівлі та ресторанного господарства» [Електронний ресурс]: Держ. служби статистики.- Режим доступу: www. URL: <http://ukrstat.org>.
4. Статистичний щорічник України за 2015 рік / За ред. О. Г. Осауленка; відп. за випуск Павленко Н. П. ; Державний комітет статистики України. - К. : Консультант, 2016. - 556 с.
5. Тенденції розвитку ресторанного бізнесу України. Іванік О.Л. [Електронний ресурс]: Донецький нац. ун-т економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського Режим доступу www.rusnauka.com/Economics/32215.doc.htm.

УДК 338.432

Манойленко М.В.

ОСОБЛИВОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО СКОРОЧЕННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ ДИСПРОПОРЦІЙ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Постановка проблеми. Українська аграрна політика характеризується недостатньою ефективністю функціонування, зважаючи на наявні сприятливі природно-кліматичні умови, потужний ресурсно-виробничий потенціал і сформовані традиції господарювання сільського населення. Ситуація ускладнюється в умовах підвищеної макроекономічної нестабільності та започаткованої адміністративно-територіальної реформи, що загострює трансформаційні процеси та структурні перетворення в аграрній сфері. Відтак, посилюються умови невизначеності функціонування АПК, дестабілізуючий вплив загроз, ускладнюється прогнозування стратегічних параметрів розвитку цього сектору економіки та обмежуються резерви нарощення ефективності господарювання в аграрній сфері [4]. Це призводить до негативних як економічних (зниження конкурентоспроможності продукції та інвестиційної привабливості аграрної сфери, сировинна спрямованість АПК, погіршення безпечності продукції, ірраціональне

природокористування), так і соціальних (зниження доходів та якості життя сільського населення, руйнація інфраструктури сільських територій, зростання безробіття та погіршення людського капіталу в сільській місцевості) наслідків. Тому актуалізується доцільність розробки заходів щодо підвищення ефективності функціонування АПК в умовах децентралізації.

Якщо такі перетворення провести без істотної матеріальної, підтримки новостворених громад, особливо в сільській місцевості, то проведена на такому тлі децентралізація, не дасть планованого ефекту, погіршить ситуацію, особливо в депресивних регіонах. Головним резервом розвитку економіки в сільській місцевості є, поряд із фермерством, особисті селянські господарства (ОСГ). Агрохолдинги мають можливість самостійно облаштовувати інфраструктуру й логістику, а для перетворення ОСГ на товарні комерційні підприємства необхідна економічна інфраструктура, без якої залучити сільських господарів до аграрного сектору неможливо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій: У наукових колах поступово запроваджуватися концепція сільського розвитку як основа державної та регіональної політики розвитку сільських територій. Проблеми соціально-економічного розвитку сільських територій досліджуються в наукових працях таких відомих вчених, як Л.Богуш, О.Булавко, В.Бутенко, П.Гайдуцького, З.Герасимчук, В.Горкавого, Б.Данилишина, Т.Заяць, Р.Косодія, М.Кропивко, В.Месель-Веселяка, Л.Михайлової, В.Онищенко, Б.Панасюка, В.Пили, І.Прокопи, К.Прокопишак, П.Саблука, В.Трегобчука, О.Цепка, О.Черевка, Л.Шепотько. А.Юзефовича, В.Юрчишина та ін. Серед науковців, які займаються проблемою адміністративно-територіального устрою слід відзначити наступних: В. Б. Авер'янов, В. Д. Бондаренко, А. С. Васильєв, Ю. В. Карпінський, В. К. Колпаков, І. Б. Коліушко, В. М. Селіванов, В. Я. Малиновський, Н. Р. Нижчик, В. В. Цветков та інші.

Виділення не вирішених раніше частини загальної проблеми. Разом з тим, недостатньо дослідженими залишаються питання аграрної політики щодо скорочення регіональних диспропорцій в умовах децентралізації, проблеми фінансування процесів сільського розвитку, а також інституціональні засади забезпечення розвитку сільських регіонів.

Метою цієї статті є аналіз сучасного стану адміністративно-територіального устрою, його складових, яка полягає у перерозподілі функцій та повноважень єдиної державної влади між центральними, регіональними та органами місцевого самоврядуванням, а також пошук нових векторів аграрної політики в умовах децентралізації.

Виклад основного матеріалу. Загострення регіональних диспропорцій виробництва сільськогосподарської продукції, занедбана дорожньо-транспортна інфраструктура сільських територій та несформованість ефективних міжгалузевих логістичних взаємозв'язків посилюють дисбаланси розвитку внутрішнього аграрного ринку та сектору АПК, що проявляється в дефіциті та перенасиченні в регіонах окремих видів сільськогосподарської продукції, надмірній кількості каналів розподілу та посередників на ринку, ірраціональному механізмі формування цін на продукцію, недосконалій галузево-регіональній структурі АПК та незбалансованих фондах продовольчих запасів. Ситуація ускладнюється також посиленням міграційних процесів всередині країни внаслідок появи окремої соціальної категорії осіб – внутрішніх переселенців, чисельність яких за підрахунками Міністерства соціальної політики України в 2015 р. налічувала близько 1,7 млн. осіб [3].

Вітчизняний АПК характеризується недостатнім рівнем ефективності функціонування. Так, обсяги виробництва аграрної продукції й досі залишаються нижчими за показники 1990 р. Зокрема, індекс виробництва валової продукції сільського господарства в 2015 р. (у відсотковому співвідношенні до 1990 р.) склав 88,2 %, а продукції тваринництва – 53,7 %. Також спостерігається скорочення обсягів виробництва й в короткостроковому періоді: в 2015 р. у постійних цінах 2010 р. було вироблено 239,5

млрд грн валової продукції сільського господарства (95,2 % до 2014 р.), у тому числі продукції рослинництва – 168,4 млрд грн (94,8 % до 2014 р.), продукції тваринництва – 71,0 млрд грн (96,3 % до 2014 р.). Негативними тенденціями характеризується ефективність виробництва продукції сільського господарства. Так, у 2015 р. порівняно з 2014 р., обсяги виробництва валової продукції сільського господарства в розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь зменшилися до 674,2 тис. грн (95,2 %), у тому числі продукції рослинництва – 474,2 тис. грн (94,7 %), продукції тваринництва – 200,0 тис. грн (96,3 %), відповідно. Скоротилися також обсяги виробництва валової продукції сільського господарства в розрахунку на одну особу до 5589 грн (95,6 % до 2014 р.) [5].

Дисбалансами характеризується галузева структура виробництва сільськогосподарської продукції. Так, й досі залишається низькою частка тваринницької галузі в структурі валової продукції сільського господарства, що в 2015 р. склала лише 29,7 %. Такий дисбаланс не тільки формує дефіцит на ринку та стимулює імпорт продукції тваринництва, але й негативно впливає на процес раціонального функціонування АПК та використання природних ресурсів, адже обмежує обсяги внесення органічних добрив, що перешкоджає процесу відновлення природної родючості ґрунту. На фоні недостатніх обсягів виробництва продукції тваринництва значною залишається частка технічних культур, що в 2015 р. у структурі валової продукції сільського господарства становила 21,0 % (50,2 млрд грн), тоді як кормових культур лише 1,6 % (3,7 млрд грн), що зумовлено високими ринковою привабливістю та рівнем рентабельності технічних культур. Такий дисбаланс призводить до порушення технології виробництва сільськогосподарської продукції, недотримання науково-обґрунтованих сівозмін, виснажує ґрунт та знижує вміст гумусу в ньому. Надмірно високою залишається частка господарств населення в загальній структурі виробництва продукції сільського господарства, яка в 2015 р. становила 44,9 %, а в структурі виробництва продукції тваринництва – 54,5 %. При цьому, найменша частка сільськогосподарських підприємств у виробництві продукції за регіонами спостерігалася в Закарпатській (7,6 %), Чернівецькій (22,1 %), Рівненській (31,1 %) та Львівській (33,7 %) областях.

Концентрація значних обсягів виробництва в господарствах населення знижує конкурентоспроможність вітчизняного АПК як на внутрішньому, так і зовнішньому ринках, погіршує якість і безпечність сільськогосподарської продукції, ускладнює процес моніторингу за дотриманням діючих норм і стандартів аграрного виробництва [1]. Депресивний характер соціально-економічного розвитку сільських територій, зумовлений відсутністю належної інфраструктури, робить їх непривабливими для проживання та призводить до скорочення чисельності сільського населення. Так, у 2015 р., порівняно з 1991 р., сільське населення в Україні зменшилося на 3,6 млн. осіб (21,4 %). Найбільш різким є скорочення сільського населення в таких регіонах як Житомирська – 175,0 тис. осіб (25,2 %), Київська – 222,6 тис. осіб (25,4 %), Кіровоградська – 121,6 тис. осіб (25,0 %), Полтавська – 198,6 тис. осіб (26,4%), Сумська – 172,7 тис. осіб (32,7 %), Хмельницька – 204,5 тис. осіб (26,4 %) та Чернігівська – 254,3 тис. осіб (40,3 %) області. Зменшення кількості сільського населення призводить до «вимирання» сіл та скорочення кількості населених пунктів в Україні. Так, у 2015 р. кількість сільських населених пунктів становила 28388 од., що на 457 од. менше, ніж у 1991 р. Зокрема, найбільше зменшення кількості сільських населених пунктів за цей період 12 спостерігався в Житомирській – 42 од., Київській – 79 од., Кіровоградській – 28 од., Миколаївській – 32 од., Сумській – 43 од., Харківській – 64 од. та Чернігівській – 54 од. областях.

Розвиток сільських територій характеризується відсутністю належного дорожньо-транспортного сполучення, достатньої кількості об'єктів ринкової, фінансової, підприємницької, інноваційної, соціальної, побутової, комунікаційної та культурної інфраструктури. Сільське населення фактично позбавлено можливості отримання якісних соціальних, побутових, освітніх, медичних і культурних послуг, які переважно надаються в містах і районних центрах. Депресивний характер соціально-економічного розвитку

сільських територій, відсутність робочих місць і монофункціональність сільської економіки формує в сільського населення, передусім у молоді, стимули до міграції у міські поселення, де більш насичений ринок праці, розвинена соціальна-економічна інфраструктура і створено кращі умови та можливості для задоволення особистісних потреб [2]. Деструктивний вплив інституційно- психологічних чинників на соціально-економічний розвиток сільських територій, ускладнює процеси утвердження осіб, здатних до самоорганізації та реалізації підприємницьких ініціатив, знижує зацікавленість серед жителів у вирішенні актуальних господарських проблем сільських територій, нівелює стимули до залучення коштів трудових мігрантів у сільське господарство, стримує становлення ефективного господаря на сільських територіях. Все це суттєво обмежує параметри підвищення рівня ефективності функціонування АПК, перешкоджає розвитку підприємницької діяльності в аграрній сфері, стримує формування міжгосподарських кластерів і налагодженню транскордонного співробітництва, зумовлює зростання частки трансакційних витрат у діяльності сільськогосподарських підприємств.

Висновки і пропозиції. З огляду на визначені проблеми стратегічними пріоритетами національної аграрної політики щодо скорочення регіональних диспропорцій мають стати: підвищення інвестиційної привабливості АПК, реалізація системної програмної інформаційної підтримки популяризації його переваг і ресурсно-виробничого потенціалу, розробка диверсифікованих механізмів залучення інвестиційних ресурсів в цілях модернізації техніко-технологічної бази вітчизняного АПК; збалансування внутрішнього аграрного ринку, розбудова його інфраструктурно-логістичного забезпечення, формування міжгалузевих виробничо-збутових регіональних кластерів; модернізація виробничих потужностей АПК, збалансування його галузевої структури, стимулювання розвитку кооперативного руху та трансформації господарств населення у фермерські господарства; удосконалення інституційного базису регулювання земельних відносин, зниження рівня невизначеності перспективних параметрів функціонування ринку земель сільськогосподарського призначення та вибір його пріоритетного формату; наближення вітчизняного аграрного законодавства до засад Спільної аграрної політики країн (САП) ЄС, узгодження національної системи контролю за безпекою продуктів харчування з європейськими нормами і стандартами, полегшення доступу господарюючих суб'єктів АПК до інструментів експортної торгівлі; розробка механізмів подолання стагнації та депресивного характеру розвитку сільських територій, модернізації їх інфраструктурного забезпечення, покращення дорожньо-транспортної доступності, формування позитивного інституційно-психологічного базису та популяризації проживання в сільській місцевості.

Необхідно забезпечити інституційну підтримку процесу усунення сформованих диспропорцій та подолання існуючих дисбалансів внутрішнього ринку України, шляхом реалізації структурної політики заміщення дефіцитного продовольства, оптимізації виробничо-галузевої структури АПК, формування логістичних систем і зв'язків з урахуванням потенціалу наявної інфраструктури, структурної перебудови аграрних горизонтально-та вертикально-інтегрованих міжгалузевих виробничо-збутових кластерів у відповідності до зміни потреб споживачів, тяжіння до сировинних баз та ринків збуту сільськогосподарської продукції;

Розробити програмну підтримку техніко-технологічного переоснащення суб'єктів господарювання АПК, передусім малих та середніх сільськогосподарських підприємств тваринницької галузі, на засадах використання інновацій та лізингу з можливістю часткової компенсації вартості збудованих тваринницьких приміщень, придбаного обладнання та устаткування за рахунок коштів державного та місцевого бюджетів, забезпечити підтримку економічних і психологічних стимулів розвитку кооперативів в АПК шляхом мобілізації ресурсного потенціалу сільськогосподарських товаровиробників; залучення коштів міжнародних та національних грантів тощо, проведення навчань серед керівників суб'єктів господарювання АПК, розробки бази типових бізнес-планів

створення кооперативів, формування консультаційної школи бізнес-тренерів з питань організації та ведення кооперативної діяльності, до складу якої увійшли б представники науково-дослідних установ, дорадчих служб, органів державного управління та члени вже функціонуючих кооперативів, забезпечення економічних стимулів до трансформації господарств населення у фермерські господарства на засадах підвищення рівня їх товарності та полегшення доступу до оптових ринків збуту продукції.

Анотація. В даній статті розглянуто особливості національної аграрної політики щодо скорочення регіональних диспропорцій в умовах децентралізації, проаналізовано регіональні особливості розвитку АПК сучасних умовах, та окреслено напрями подолання їх диференціації на державному і регіональному рівнях.

Ключові слова: аграрна політика, децентралізація, регіональні диспропорції

Аннотация. В данной статье рассмотрены особенности национальной аграрной политики по сокращению региональных диспропорций в условиях децентрализации, проанализированы региональные особенности развития АПК современных условиях, и намечены направления преодоления их дифференциации на национальном и региональном уровнях.

Ключевые слова: аграрная политика, децентрализация, региональные диспропорции

Summary. In this article the peculiarities of national agricultural policies to reduce regional disparities in terms of decentralization, regional differences analyzed the present conditions of agricultural development, and outlines areas overcome their differentiation at the national and regional levels.

Keywords: agricultural policy, decentralization, regional disparities

Бібліографічний список використаної літератури

1. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 р. : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.07.2006 р. № 1001 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1001-2006-п>
2. Варналій З. С. Державна регіональна політика України: особливості та стратегічні пріоритети : монографія / З. С. Варналій. – К. : НІСД, 2014. – 768 с.
3. Регіональний людський розвиток. Статистичний бюлетень. – К.: Державна служба статистики в Україні, 2015. – 48с.
4. Стратегічні рамки та План заходів щодо реалізації Державної стратегії регіонального розвитку. Проект «Підтримка сталого регіонального розвитку в Україні» від 10.05.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.EuropeAid/125234/C/SER/UA>
5. Стратегії розвитку регіонів: шляхи забезпечення дієвості : зб. матеріалів круглого столу ; за ред. С. О. Білої. – К. : НІСД, 2016. – 88 с.